

Onder d'n Kroezeboom

Kwartaaluitgave van de Historische Vereniging Old Reurle

Jaargang 32, nr. 1 (januari 2016)

Van de voorzitter

Het jaar is nog maar amper twee maanden oud en zijn er al twee jonge mensen uit Ruurlo op verschillende manieren om het leven gekomen. Wij wensen alle nabestaanden veel sterkte.

De vele vluchtelingen die ons land binnen komen moeten toch een plek vinden.

Met z`n allen moet ons dat gelukken totdat hun eigen land weer veilig is en zij aan de weder opbouw moeten/kunnen beginnen.

Zoals ik in de vorige editie vertelde dat er in ons archief opnames door TV-Gelderland over de 2e WO zijn gemaakt kreeg de uitzending door alle informatie welke wij aan Ottolien Boeschoten hebben doorgegeven een andere wending, ons is pas op de laatste dag verteld dat de documentaire zonder onze opname werd uitgezonden. Wel kregen wij nog

een uitnodiging om in Amsterdam de première bij te wonen, hier hebben wij voor bedankt.

Met de Gemeente Berkelland zijn we nog steeds in gesprek over de "Kroezeboom", wij hebben goede hoop dat men de totale verantwoording van de boom op zich zal nemen.

Voor ideeën over ons jaarlijks uitstapje houden wij ons aanbevolen want dhr. J. Berends verzorgt dat helaas niet meer vanwege zijn leeftijd.

De laatste thema-avond van dit seizoen op 9 maart zal direct na de Jaarvergadering welke om 19.30 uur begint, door rietdekker Otten uit Vorden verzorgd worden. Graag tot ziens.

Met vriendelijke groet, Jaap Holtslag.

Kopij

De sluitingsdatum betreffende kopij voor 'Onder d'n Kroezeboom' nr. 2 mei 2016. U kunt het verzenden naar: E: braakhek-kewh84@gmail.com of voor het adres, zie de colofon.

Hebt u een interessant onderwerp laat het ons weten.

Met elkaar kunnen we er wellicht een interessant of lezenswaardig stukje van maken.

Oude werktuigen

Beste Kroezenboom lezers,

Allereerst mijn excuses voor de nogal late berichtgeving van het seizoen 2015. Het een en ander had te maken met andere plaatsingsprioriteiten die door de redactie van de Kroezeboom zijn of waren gesteld.

De opening van het klaslokaal op 29 maart 2015 ligt alweer ver achter ons. Oud onderwijzer B. Kettelerij heeft, op een ludieke manier, het nieuwe schooljaar van 1 april 2015 ingeluid. Tevens was de afronding van het winterseizoen 2015 van de werkgroep een hoogtepunt. Onze hartelijke dank gaat uit naar Bert en Annie van der Meer voor de barbecue die ze aan de werkgroep hebben aangeboden, als dank voor de prettige samenwerking. Dat was smullen!

De Historische Vereniging Old Reurle wil een ieder bedanken wie in welke vorm dan ook een bijdrage hebben geleverd tot de realisatie van het klaslokaal.

Zij die iets hebben bijgedragen zijn:

Fam. Van der Meer, Ruurlo - Fam. De Graaf, Lochem - Fam. Schepers (de Koning), Ruurlo - Fam. Bleumink, Geesteren - Fam. Rossel, Ruurlo - Fam. Nijenhuis, Halle - Fam. Eggink, Ruurlo - Fam. Lucas, Barchem - Fam. Wiegerinck, Ruurlo - Mw. Lusink, Lochem - Fam. Langermans, Ruurlo - Mw. Langelaar, Ruurlo - Fam. Willemsen, Ruurlo - Mw. Slagman, Laren - Fam. Lowik, Ruurlo - Mw. Botter, Lochem - Dhr. Kremer, Ruurlo - Mw. Besselink, Ruurlo - Dhr. Smeelen, Ruurlo - Mw. Rossel, Ruurlo - Dhr. Haneveld, Ruurlo - Mw. De Vries, Ruurlo.

CBS WonderWijs, eerder Rehobothschool, Ruurlo
St. Willibrordusschool, Ruurlo
Basisschool de Driesprong, Ruurlo

Historische Vereniging Old Reurle
De fam. Van der Meer (Cactus Oase)

De werkgroep in de Cactus Oase van Old Reurle

De Varvers (Hilda Hazelberg)

Hiermee het overzicht van 2015

Dan over naar het jaar 2016. Vanuit de Cactus Oase is de werkgroep weer bezig met de invulling voor het winterprogramma van 2016. Na een drukke periode in de winter van 2015, waarbij het klaslokaal met alle veranderingen rondom het dorpsplein, willen wij nu een pas op de plaats maken en ons beperken om het noodzakelijke onderhoud te kunnen plegen aan de verzameling van Old Reurle. Het is wel de bedoeling dat een vierde gedeelte van de "barg", met riet wordt bedekt door rietdekkersbedrijf E.J. Schepers uit Borculo. Verder wordt de opstelling van de dorstmolen veranderd om zo meer ruimte te maken achter de boerderij. Ook om dichterbij te kunnen komen met de dorstmolen. Er wordt ook aandacht besteed voor het vinden van een goede plek voor het timmergereedschap van de familie Kamperman uit Ruurlo, wat nu in het bezit is van de familie Bouwmeester uit de Veldhoek. Zij stelden dit beschikbaar aan Old Reurle. Wij willen graag nog de volgende families of personen bedanken voor hun bijdrage aan het in stand houden of het verbeteren van het tentoongestelde. Zonder deze bijdrage was het allemaal niet gelukt!

De fam. Langwerden uit Ruurlo heeft ons veel voorwerpen geschonken die in eigendom waren van de gestorven wed. mw. D. Lebbink-Langwerden van het Kleine Garvelink. Mw. Voortman uit Ruurlo heeft ons de oude naaimachine van Tante Pietje, bekend van het sigarenwinkelje aan de Dorpsstraat in Ruurlo, beschikbaar gesteld die gebruikt werd bij het herstelwerk van de bewoners van Huize Ruurlo.

Namens de werkgroep, H. Klein Brinke.

Algemene Ledenvergadering

Uitnodiging voor de leden van Historische Vereniging Old Reurle voor de Algemene Ledenvergadering volgens het huishoudelijk reglement van de vereniging.

Datum: Woensdag 9 maart 2016

Plaats: "De Sprankel", Domineesteege in Ruurlo.

Aanvang: 19.30 uur.

AGENDA

1. Opening en mededelingen.
2. Notulen van vorige vergadering d.d. 11 maart 2015, zie "Onder d'n Kroezeboom" 2e kwartaal 2015.
3. Ingekomen stukken.
4. Jaarverslag 2015 secretaris, zie "Onder d'n Kroezeboom" 1e kwartaal 2016.
5. Jaarverslag penningmeester.
6. Verslag kascontrolecommissie: Dhr. H. Tellinga en dhr. H. Kasteel. Dhr. Kasteel is aftredend en zal worden vervangen door dhr. K. Vredeveld. Er zal een nieuw reservelid benoemd worden.
7. Bestuursverkiezing: Aftredend en herkiesbaar is dhr. H. Wezinkhof
8. Rondvraag
9. Sluiting

Na afloop van de vergadering zal de heer E. Otten uit Vorden ons vertellen over "Rietdeken als ambacht"

Jaarverslag secretaris 2015

Jaarverslag secretaris 2015 van de Historische Vereniging Old Reurle

Bestuur:

Op de Algemene Ledenvergadering d.d. 11 maart 2015 waren de bestuursleden J.H. Holtslag en A.J. Kettelerij aftredend; beide heren werden herbenoemd.

De heer J. H. Holtslag heeft zich beschikbaar gesteld voor de functie van voorzitter.

Het bestuur vergaderde 6 keer en nog een aantal commissiebijeenkomsten.

Activiteiten:

Ook dit seizoen hebben we weer zes thema-avonden kunnen plannen.

Alle avonden werden gehouden in "De Sprankel".

Zoals gebruikelijk waren de avonden weer prima verzorgd door Ina Hummelink en Jannie Schepers.

Diverse sprekers hebben ons interessante avonden bezorgd. De opkomst was zeer goed.

In mei hebben we een mooie dagtocht gemaakt naar de Betuwe voor het laatst onder leiding van dhr. J. Berends.

Dames bedankt voor jullie werk.

Verder waren we weer aanwezig op de jaarlijkse braderie.

Van 31 maart t/m 2 april is door de Stichting 4/5 mei Ruurlo ter gelegenheid van 70 jaar bevrijding een tentoonstelling gehouden. Old Reurle heeft hieraan haar medewerking verleend.

Er waren veel bezoekers om informatie over Ruurlo in de 2^e Wereldoorlog te bekijken.

Voor alle vrijwilligers is er weer een nieuwjaarsreceptie gehouden in ons archief.

Tijdschrift "Onder d'n Kroezeboom":

De redactie heeft weer 4 x een goed gevuld tijdschrift kunnen maken.

Men heeft echter dringend behoefte aan uitbreiding van de redactie.

We doen een oproep aan nieuwe leden om zich te melden.

Redactie zeer bedankt voor het vele en goede werk.

Ook de bezorgers van ons tijdschrift hartelijk dank voor het bezorgen van de Kroezeboom.

Landbouwwerktuigen:

De groep onder leiding van Henk Klein Brinke heeft weer prima werk verricht. Elke 1^e dinsdagmiddag van de maand waren ze aanwezig om onderhoudswerkzaamheden te doen. (In de winterperiode vaker om e.e.a. uit te breiden en de tentoonstelling aantrekkelijker te maken).

Alles ziet er weer prima uit en er zijn ook weer een aantal artikelen bijgekomen. Alle "leveranciers" onze hartelijke dank voor uw inbreng.

Het klaslokaal is op 29 maart 2015 onder grote belangstelling geopend.

Commissieleden bedankt voor jullie vele werk.

Leden: Op 31 december 2015 470 leden.

Helaas zijn ons weer leden ontvallen. We hebben de familie van de overleden leden onze deelneming betoond met een condoleance. Allen blijven in onze herinnering.

Ook hebben we nieuwe leden kunnen verwelkomen.

Er waren enkele opzeggingen om andere redenen.

Helaas loopt ons ledental terug; nieuwe leden zijn van harte welkom.

Nieuwsbrief

In de vorige Kroezeboom heb ik u geïnformeerd over ons plan om een nieuwsbrief uit te geven.

De belangstelling hiervoor is er, maar kan nog veel beter.

We zijn vast gestart met de verzending van informatie over de thema-avonden.

Op www.oldreurle.nl kunt zich u op de homepage inschrijven.

Leo Besselink.

Boeken, dvd's :

Onze artikelen worden regelmatig via onze website besteld.

De prijzen hebben we verlaagd.

Nieuwe leden ontvangen het boek "Ruurlo van 1900 tot Berkelland" cadeau.

Website:

Onze website is door Jan Gotink geheel vernieuwd en wordt veel bezocht.

Jan bedankt voor het vele werk.

De website wordt nog steeds uitgebreid met allerlei informatie.

Foto's en andere interessante stukken over Ruurlo zijn van harte welkom.

Adverteerders:

Het merendeel van de adverteerders heeft het contract verlengd; wel zijn er enkele opzeggingen. We zijn bezig om nieuwe bedrijven te bezoeken voor een advertentie op onze website en in ons tijdschrift. Alle adverteerders zeer bedankt voor jullie medewerking.

Archief:

Elke woensdagmorgen zijn we aanwezig om werkzaamheden uit te voeren.

Afgelopen jaar is er weer veel werk verricht om alles op orde te brengen en verder te digitaliseren.

Van oktober tot 1 mei zijn we op de eerste woensdagmiddag van de maand open voor bezoekers.

Verder kan dit ook op afspraak.

Het bestuur wenst u allen een goed en gezond 2016.

Ruurlo, 9 maart 2016,
L.W. Besselink, secretaris.

Voor akkoord: J.H. Holtslag, voorzitter.

Het lot van de Joodse inwoners van Ruurlo

David Spanjar en Betje Spanjar-Koppel

Als de Duitsers op 10 mei 1940 ons land binnen vallen telt Ruurlo vijf Joodse ingezetenen. Daaronder pluimveehandelaar David Spanjar en zijn vrouw Betje Spanjar-Koppel, een wat ouder echtpaar dat aan het begin van de Domineesteeg woont. Beide komen in mei 1943 om in Sobibor. Van hun drie kinderen, die dan al het huis uit zijn, vindt zoon Israel de dood in Mauthausen. Hun twee dochters Hendrina en Berendina Jacoba weten de oorlog te overleven.

Jan Oonk

Woning van de familie Spanjar, Domineesteeg, Ruurlo

De familie Spanjar woont aan het begin van de Domineesteeg. Vader David Spanjar, van beroep handelaar in pluimvee, is

geboren op 7 juli 1880 in Rijssen, zijn vrouw Betje Spanjar-Koppel op 20 februari 1882 in Zutphen. (In het boek 'De har-

monica bleef vijf jaar stil' wordt abusievelijk gesproken van Spanjaard, maar dat moet dus Spanjar zijn).

David Spanjar komt in 1896 als winkelbediende in dienst bij de weduwe van de marskramer/winkelier Azer Meijer Heijmans, die kort daarvoor is overleden. De winkel staat aan de Dorpsstraat tegenover de kerk, op wat later Kamperman zou worden. In 1905 trouwt hij met Betje Koppel (waarschijnlijk zijn nicht) en in 1907 neemt het echtpaar zijn intrek in het eerste gedeelte van het Vellershuus of Broekhuus, een markante witte dubbelwoning aan het begin van de Domineesteg. Het huisje is rond 1995 afgebroken om plaats te maken voor de nieuwe woning van de familie Teunissen.

Enkele reis Sobibor

Het echtpaar Spanjar meldt zich op 29 maart 1943, na een oproep daartoe van de bezetter, in het opvangkamp in Vught. Met hun biezen koffers in de hand lopen ze arm in arm naar het station, hun noodlot tegemoet. Zo wordt hun vertrek uit Ruurlo door een getuige beschreven. Ze hebben blijkbaar nog wel geprobeerd om een onderduikadres te vinden. In ieder geval heeft David Spanjar een bevriende boer in het Ruurlose Broek benaderd. Deze durft het echter niet aan om Joodse onderduikers op te nemen, omdat ook zijn zoon met vrouw en kleine kinderen op de boerderij woont. Het risico was hem gewoon te groot, weet een kleinzoon te melden. Waarschijnlijk heeft het echtpaar Spanjar daarna de eer aan zichzelf gehouden en heeft men niemand tot last willen zijn.

Vanuit Vught worden ze samen met lotgenoten (waaronder de moeder van Jeanette de Vries) verder getransporteerd naar het 'Durchgangslager' Westerbork, vanwaar ze op 11 mei daarop volgend per trein worden afgevoerd naar het vernietigingskamp Sobibor aan de Pools / Russische grens. Daar worden beiden direct na aankomst op 14 mei 1943 om het leven gebracht in een van de gaskamers.

Vanuit Westerbork vertrok op 15 juli 1942 het eerste transport van voornamelijk Joden (ook kleinere aantallen Sinti, Roma en opgepakte verzetsmensen werden via Westerbork afgevoerd) richting de concentratie- en vernietigingskampen in Oost-Europa. Vanaf begin 1943 was sprake van een wekelijkse routine. Elke dinsdag vertrok er toen een trein met gemiddeld duizend personen. In totaal zijn er 93 transporten vanuit Westerbork vertrokken, de laatste op 13 september 1944. Naar Sobibor worden 35.000 Nederlandse Joden afgevoerd, slechts 19 van hen hebben de holocaust hier overleefd.

Dochters Spanjar overleven

Het echtpaar Spanjar heeft een zoon en twee dochters. Zoon Israel, geboren op 18 december 1913 in Ruurlo, is eind augustus 1930 al vertrokken naar Hengelo (Ov), waar hij zich vestigt als bakker. Hij komt al in juli 1941 om het leven in Mauthausen.

Dochter Berendina Jacoba, geboren op 26 mei 1912 in Ruurlo en winkeljuffrouw van beroep, vertrekt eind januari 1929 voor korte tijd naar Amsterdam. In november 1930 keert ze even terug in Ruurlo, maar verhuist in september 1931 definitief naar Hengelo (Ov). Zij overleeft de oorlog, net als haar oudere zus Hendrina.

Hendrina, geboren op 3 augustus 1907, vertrekt eind januari 1925 naar Lochem, maar keert in december 1929 terug naar het ouderlijk huis in Ruurlo. Volgens het bevolkingsregister woont ze daar nog ten tijde van de oorlog, maar dat blijkt in de praktijk niet te kloppen. S. Laansma spreekt in zijn boek 'De Joodse Gemeente te Borculo' over twee Joodse vrouwen uit Ruurlo die de oorlog overleefd zouden hebben, zonder namen te noemen. Mogelijk is hij ook door het bevolkingsregister op het verkeerde been gezet (zoals hierna zal blijken) en doelt hij naast Reina Wijler-Kropveld op Hendrina Spanjar als de tweede vrouw uit Ruurlo die de oorlog overleeft. Lange tijd hield het verhaal hier op, want over de lotgevallen van de beide

dochter Spanjar was op geen enkele manier nadere duidelijkheid te krijgen. Tot de voorzienigheid te hulp schoot in de persoon van Johanna Hendrina Storch-Sanderse, dochter van Hendrina en kleindochter van David en Betje Spanjar.

Kleindochter in Canada bezoekt Ruurlo

In 1999 komen Johanna Hendrina en haar man Heinz-Joachim Storch vanuit Canada voor het eerst in Ruurlo, op zoek naar haar 'roots'. Zo komen ze bij de familie Teunissen aan de Domineesteeg terecht, omdat het huis ongeveer op de plek staat waar ooit het huis van de familie Spanjar heeft gestaan. Begin mei 2005 was het echtpaar opnieuw in Ruurlo, als onderdeel van hun 'toernee' langs familie in Europa. Bij die gelegenheid vertelt ze dat haar moeder Hendrina al op 11 oktober 1933 is getrouwd in Zutphen met Johannes Leyn Frederik Sanderse. Het bevolkingsregister in Ruurlo blijkt dus niet correct bijgewerkt. In Zutphen exploiteert het echtpaar een bioscoop, al weet Johanna Hendrina niet welke. Mogelijk wat nu theater & congrescentrum de Hanzehof is. Hendrina verkoopt er in ieder geval de kaartjes aan de kassa, haar man draait de films. De familie woont aan de Dieserstraat, tegenover de synagoge. Tijdens een bombardement op Zutphen valt de ster in het gebrandschilderde raam van de synagoge nog op het wiegje van de pas geboren Johanna Hendrina, waar ze tot haar geluk op dat moment niet in lag.

Sanderse was van niet-Joodse afkomst, reden waarom Hendrina drie jaar lang door haar familie wordt genegeerd. De contacten worden pas hersteld als in 1936 de eerste kleindochter (Maria Dina Lucia) wordt geboren. Na een jong overleden zootje wordt op 12 juni 1944 Johanna Hendrina geboren, in 1948 gevolgd door een dochter Henny. Dankzij haar huwelijk met Sanderse heeft Hendrina Spanjar blijkbaar niets te duchten gehad van de Duitse heksenjacht.

In 1953 emigreert het gezin Sanderse naar Canada, waar Johanna Hendrina in

1966 in het huwelijk treedt met Heinz-Joachim Storch, zoon van een Duitse soldaat die als krijgsgevangene in Amerika terecht is gekomen. Hendrina Sanderse-Spanjar overlijdt op 13 november 1983 in Sault St. Marie, in de provincie Ontario.

Uit het relaas van Johanna Hendrina Storch-Sanderse blijkt dat haar tante Berendina Jacoba Spanjar (de jongere zus van haar moeder Hendrina) tijdens de oorlog ondergedoken is geweest ergens in Twente. Na de oorlog trouwt ze met Louis van der Kamp, die twee jaar Auschwitz heeft overleefd, en woont in Enschede. Daar is Berendina Jacoba op 25 maart 1975 overleden. Het echtpaar Van der Kamp krijgt twee kinderen: dochter Helen die naar Israël emigreert en zoon Lody Benno (geb. 29 september 1948 in Enschede). De laatste volgt een opleiding tot rabbijn in Londen, waarna hij vanaf 1978 als zodanig werkzaam is in achtereenvolgens Londen, Den Haag, Amsterdam en Rotterdam. Tot 1996, daarna wordt hij directeur van de reorganisatie Jehoda Services. Uit zijn levensbeschrijving op wikipedia.org valt te achterhalen dat hij daarnaast nog verschillende andere functies heeft vervuld en namens het CDA bijvoorbeeld ook in de deelgemeenteraad van het Amsterdamse stadsdeel Zuideramstel, later Amsterdam-Zuid, heeft gezeten. Hij heeft drie wetenschappelijke publicaties, drie romans en een dagboek op zijn naam staan.

Bronnen:

'De Joodse Gemeente te Borculo',
S. Laansma
'De harmonica bleef vijf jaar stil', Jan Oonk en Bert Leuverink (Ruurlo, 1995)
Het Nederlandse Rode Kruis, afd. Oorlogsnazorg, Den Haag
Joods Historisch Museum, Amsterdam
www.dutchjewry.org
www.wiewaswie.nl
www.joodsmonument.nl
www.yadvashem.org
www.wikipedia.org

Ruurlo en de opvang van vluchtelingen

In 2016 worden tijdelijke woningen voor vluchtelingen geplaatst door woningcorporatie ProWonen in overleg met de gemeente Berkelland. Het totaal aantal te plaatsen statushouders komt op een kleine honderdvijftig, waaronder een deel in Ruurlo. Wat deed Ruurlo honderd jaar geleden met vluchtelingen, toen er ook een wereldwijde strijd woedde? Zijn er parallellen te trekken?

Arjen van Gijsse

Start van de Eerste Wereldoorlog

In augustus 1914 valt Duitsland België binnen, als doortocht naar het machtige Frankrijk. Het gaat gepaard met veel geweld en brengt een massale stroom Belgische vluchtelingen naar het neutrale Nederland op gang. In korte tijd gaat het om de opvang van een miljoen Belgische vluchtelingen op een Nederlandse bevolking van iets meer dan zes miljoen. Veel Nederlanders verklaren zich direct bereid om vluchtelingen in hun huizen op te nemen. In het zuiden van het land gebeurt dat ook daadwerkelijk. Overal ontstaan in steden en dorpen spontane hulpcomités die geld en slaappleatsen regelen.

De Nederlandse regering wordt door de instroom nogal verrast en coördineert niet direct. In die tijd is het ook nog gewoonte om barmhartigheid in eerste instantie aan particulier initiatief over te laten. Al snel ontstaat er toch een combinatie van particulier initiatief en regeringsbeleid. De Duitse bezetter zet ondertussen hekken onder stroom aan de Belgische grens, om nog meer vlucht te voorkomen.

Omdat er zoveel vluchtelingen zijn, groeit het ongemak onder de Nederlandse bevolking. Stations raken overvol. De verhouding tussen vluchtelingen en het inwonertal van kleine dorpen raakt zoek. De regering kondigt een versoering van de opvang aan. Vluchtelingen worden weer

uit de dorpen en steden weggehaald en gegroepeerd in grote kampementen, waaronder op de Veluwe (Ede, Nunspeet). Er wordt aangestuurd op terugkeer van de vluchtelingen naar België. In 1915 zijn er alweer negenhonderdduizend vluchtelingen teruggekeerd. De meeste van de honderdduizend overige keren na de oorlog in 1918 terug.

Situatie in Ruurlo

Uit berichten in de Graafschapsbode van 13 oktober 1914 blijkt over Ruurlo: "In een zeer bezochte samenkomst van Dames en Heeren, is besloten tot het oprichten van een comité, dat zich zal beijveren een honderdtal Belgische vluchtelingen een onderdak te bezorgen, zoowel in een gemeenschappelijk verblijf als bij particulieren. Velen hebben zich bereid aangemeld om één of meer vluchtelingen in hun huis te nemen."

Kapel Barchemseweg op een oude ansicht

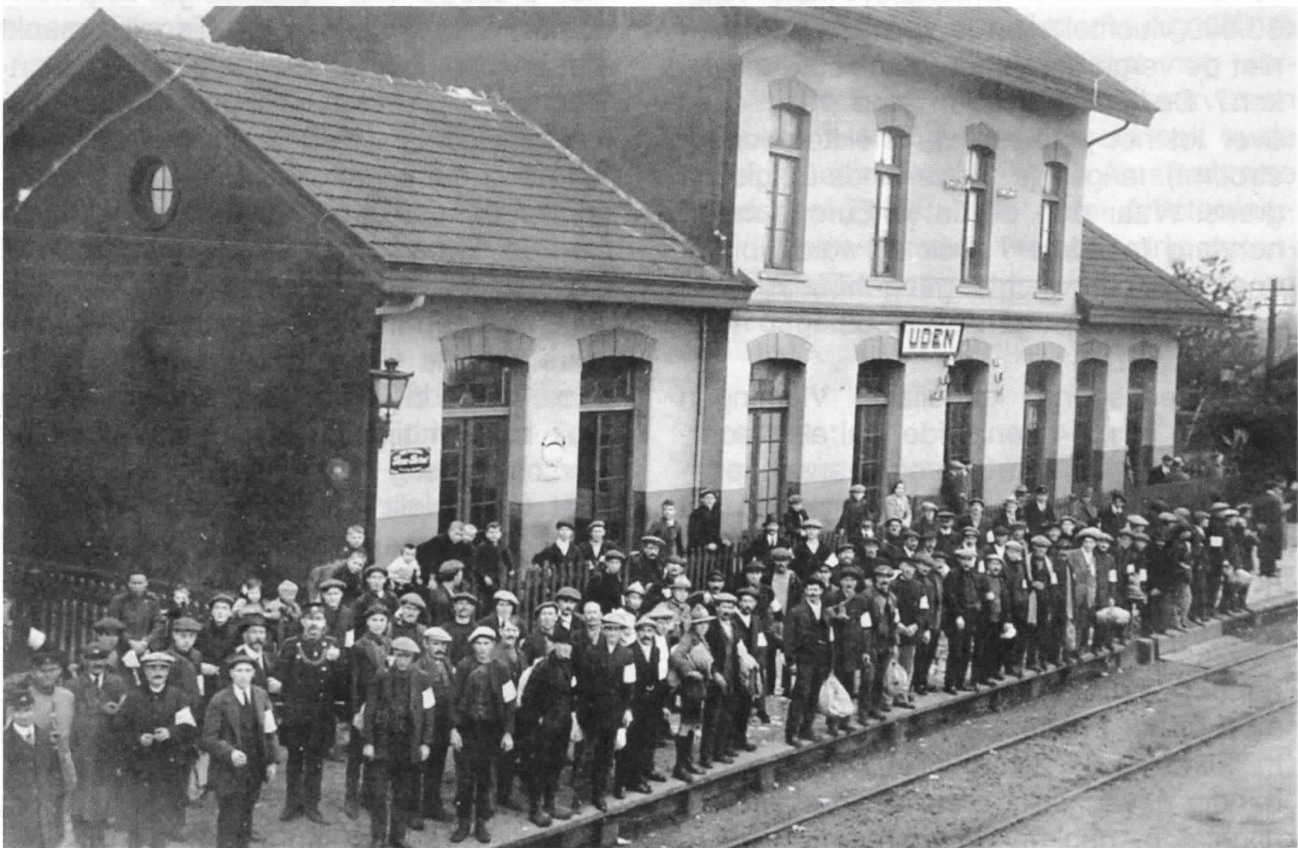
Nog geen week later wordt gemeld: "Nu het gebouw der Evangelisatie is ingericht voor de ontvangst en het verblijf van vluchtelingen, zullen de godsdienstoefeningen voorloopig niet meer in de Kapel, maar in de Kerk worden gehouden en wel 's middags te 2 uur. In de school zijn twee lokalen disponibel [beschikbaar, red.] gesteld voor het houden van Zondagschool." Blijkbaar werd dus de kapel aan de Barchemseweg (toen aan de rand van het dorp) afgestaan voor de opvang van vluchtelingen. Dat zal ongetwijfeld sterk te maken hebben gehad met de destijds landelijk bekende evangelist Hilbrandt Boschma, die als voorganger in de kapel (en als ex-militair) iedere vorm van oorlogsgeweld afwees en sterk pleitte voor ontferming over de medemens.

Weer een maand later wordt in de Graafschapsbode ook krapte in de opvang in Ruurlo gemeld: "In den loop van deze week zijn hier een dertiental Belgische vluchtelingen ondergebracht. Wij zouden

er wel meer willen helpen maar de geschikte woonruimten ontbreken."

In de krant verschijnt af en toe een bericht dat toneelvoorstellingen of voetbalwedstrijden gratis zijn voor de vluchtelingen. In mei en juni 1915 meldt de Graafschapsbode dat vluchtelingen uit deze streek naar een groot opvangkamp in Ede zullen worden ondergebracht. In omliggende plaatsen als Vorden, Winterswijk worden de opvangcomités alweer opgeheven. In het beleid van de regering om de vluchtelingen in grote kampen onder te brengen, is aan de gemeenten het verzoek om de opvang te versoberen, onder andere door gratis voedselverstrekking te staken.

Lang lijkt ook in Ruurlo de opvang niet te hebben geduurd. In september 1915, een jaar na dato, verschijnt de melding: "Een elftal houten ledikanten, oorspronkelijk bestemd voor Belgische vluchtelingen, worden voor rekening van de gemeente van het indertijd opgerichte comité verkocht."

Belgische vluchtelingen op station Uden

Patronen

Natuurlijk zijn er grote verschillen tussen de situatie van nu en honderd jaar geleden. Syriërs zijn geen Belgen, Europa is niet de Benelux, agressor Duitsland is geen ISIS. Maar opvallend zijn toch ook de vele overeenkomsten, vooral in het verloop van de crisis en de opeenvolgende reacties van regering en bevolking.

Een voorbeeld is direct aan het begin van de crisis. Koningin Wilhelmina zegt in haar troonrede: vluchtelingen zullen in Nederland met "open armen" worden ontvangen. Lijkt dat niet enigszins op de woorden van Bondskanselier Merkel toen ze zei: we vangen jullie op, "wir schaffen das"?

In beide gevallen wordt de regering in verlegenheid gebracht door de situatie. Grote aantallen vluchtelingen overspoelen de treinstations in grensplaatsen (Bergen op zoom, Roosendaal).

Grensstreken krijgen ineens alle problematiek te verwerken (Zeeuws-Vlaanderen). Het plaatsje Hulst in Zeeland telt in 1914 zo'n 3500 inwoners; men krijgt 30.000 vluchtelingen te verwerken. Is hier niet de vergelijking met Oranjestad te maken? De Duitsers gaan eind 1914 zelfs over tot het plaatsen van hekken (onder stroom!) langs de Nederlands-Belgische grens. Waar zien we dat in Europa meer, honderd jaar later? Ook al wordt in het ene geval een vlucht tegengehouden en in het andere de toegang ontzegd.

De overwegend katholieke Vlamingen spreken in 1914 eenzelfde taal als Nederlanders en kennen een gemeenschappelijke historie. Maar zelfs dan steken al gauw de cultuurverschillen. Zodanig, dat het de angst onder de Nederlandse bevolking voedt. In onze tijd zorgt de collectieve verkrachtingszaak in Keulen voor grote ophef. Maar honderd jaar geleden zwemmen in het Friese Gaasterland Belgische militairen in de Zuiderzee en eten eigenhandig gevangen kikkers. De Belgen zijn uitgelaten, drinken en maken de Friese meisjes het hof, tot afgrijzen van de plaat-

selijke bevolking. Het doet afbreuk aan het eerste "open armen" gevoel van de Nederlanders. Dit alles blijktens een overzichtsartikel uit het Historische Nieuwsblad (2007).

De regering wil graag grote kampen creëren en krijgt dat ook gedaan. Het opvangregime moet er sober worden, precies conform de discussie zoals deze ook in 2015 is gevoerd. Het leidt tot protesten onder de Belgische vluchtelingen: de eeuwige erwtensoep smaakt volgens hen als "beton". Vluchtelingen vervelen zich ook. Het leidt tot opstootjes en bij één incident wordt door de politie met scherp geschoten. Er vallen dan zelfs acht doden (bron Historische Nieuwsblad).

Lessen

Als we aan het begin van de vluchtelingencrisis in 2015 meteen de vergelijking met de Belgische instroom in 1914 hadden gemaakt, hadden we dan zaken kunnen voorspellen of zelfs vermijden? Waarschijnlijk niet. Het feit dat de huidige crisis het procedé van 1914 volgt, zegt iets, maar natuurlijk niet alles. Tegelijk maakt het bescheiden: de huidige situatie is minder uniek, acuut en scherp als we misschien dachten. Nederland heeft al vaker een instroom van vluchtelingen gekend, zoals later ook bijvoorbeeld in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog, en echt al voor hetere vuren gestaan. Een miljoen vluchtelingen in 1914 is toch nog iets anders dan de vijftigduizend van 2015. De grote vraag blijft: blijft het vandaag de dag ook bij een tijdelijk fenomeen, of is het verschil tussen de economische welstand hier en het dit keer achtergelaten thuisland dermate groot, dat tijdelijk verblijf gaandeweg permanent wordt?

Bronnen

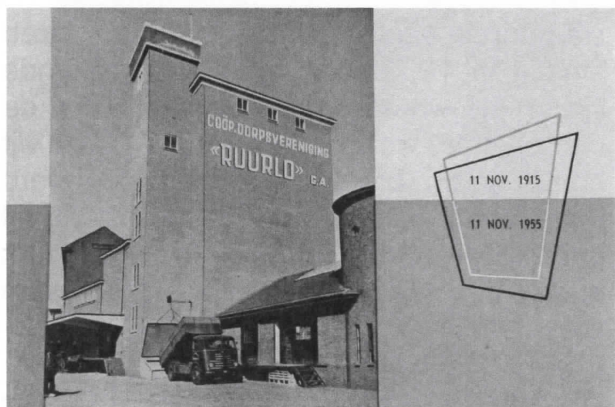
Artikelen over "Ruurlo en vluchtelingen" uit de Graafschap bode op www.delpher.nl
Artikel Eerste Wereldoorlog, Menno Bos, Historisch Nieuwsblad 9/2007

Uit het archief 2

Sinds begin 2014 wordt door een kleine groep mensen hard gewerkt om het archief van Old Reurle op orde te brengen. Hierbij worden regelmatig hele leuke vondsten gedaan. Begin april 2015 vonden we een klein boekje bestemd voor de leden van de Coöperatieve Dorpsvereniging Ruurlo ter ere van het 40-jarig bestaan van de Coöperatie in 1955. Een snelle rekensom deed ons beseffen dat dat betekende dat de Coöperatie Dorpsvereniging dit jaar dus precies 100 jaar geleden werd opgericht.

Hoewel tegenwoordig weinig meer herinnert aan wat de Coöperatie allemaal heeft gedaan, zelfs de grote toren werd in de jaren 1990 gesloopt, is de Coöperatieve Dorpsvereniging van groot belang geweest in de ontwikkeling van het dorp Ruurlo. Een goede reden dus om eens even stil te staan bij deze honderdste verjaardag. Daarom volgt hieronder de tekst van het boekje "Be-knopt historisch overzicht, uitgegeven ter gelegenheid van het 40-jarig be-staan van de Coöp. Dorpsvereniging "Ruurlo" g.a." uit november 1955.

Rina Florijn

Het boekje

Wij komen nu tot het tijdperk, waarin de huidige oudere generatie en de in het volle leven staande jongere generatie de vruchten plukt van de moed der voorvaders om in moeilijke tijden de grondslag te leggen voor de eigen waarde van de boerenstand.

In de meest voorbeeldige huishouding is het toch niet altijd goud wat er blinkt. Zo was het ook in de eigen vereniging. Er waren moeilijke tijden, zowel intern als

naar buiten uit. Wij denken hierbij ook aan de dertiger jaren en de oorlogsperiode 1940-1945. Juist deze harde jaren hebben het bewijs geleverd dat de vooruitziende blik goed is geweest.

In 1915 komt de eerste eigen maalinrichting tot stand en wordt er een moleenaar aangesteld. Men ziet langzamerhand organisatorische verbreding ontstaan in de gemeenschap van coöp. aankoopverenigingen. Zo sluit de Coöp. Dorpsvereniging zich in 1917 aan bij de Bond van Aan- en Verkoopverenigingen in Gelderland, bij afkorting B.A.G. Deze bond behartigde naast de administratieve aangelegenheden ook technische- en aankoopbelangen van de aangesloten verenigingen. Meerdere van deze taken zijn in de loop der jaren overgegaan naar het Centraal Bureau, zodat heden ten dage de B.A.G. een zuiver administratieve taak vervuld.

Omstreeks 1920 blijkt het bestaande gebouw (de loze) reeds te klein te zijn.

Er wordt uitgekeken naar grond en men besluit een stuk grond aan te kopen van de Marnix, waarschijnlijk met het oogmerk om daar het bedrijf opnieuw op te zetten.

Met de groei van de coöperatieve aankoop ontstaat ook de behoefte aan een op- en overslagbedrijf. Veelal besloot men in die jaren deel te nemen in de N.V. Spieker en Elferink te Zutphen. De grote ontplooiing in de dertiger jaren deed eigen op- en overslagbedrijven ontstaan. Wie vandaag goed thuis is in het werk van de coöp. landbouwverenigingen, weet deze vooruitziende blik op hoge waarde aan te slaan.

In 1924 begint de behoefte aan nieuwe ruimte dringender te worden, doch men kan geen eensluidende mening verkrijgen over de plaats van vestiging. Het ging er toen om of uitbreiding van het bestaande, of verplaatsing van het bedrijf naar het in 1920 aangekochte stuk grond van de Marnix. Men besluit in 1926 eindelijk tot nieuwbouw op dezelfde plaats. Er verrees een voor die tijd goed ingericht malerijbedrijf met kantoor en winkel.

De fabriek met links de winkel

Tot nu toe is het onderdeel "winkel" ongenoemd gebleven, doch wij willen onze lezers ook deze geschiedenis in het kort voorleggen. Voor het eerst vinden wij de handel in artikelen voor menselijke consumptie rondom de jaren 1918-1919. In 1920 werd een omzet in kruidenierswaren

behaald van f 19.605,58, voor die tijd reeds een flink bedrag. De voornaamste artikelen waren: gort – koffie – raapolie – tarwebloem – gruttenmeel – thee en zout. Een schrille tegenstelling met het assortiment van onze tijd, waarin de huisvrouw vaak een lawine van producten te verwerken krijgt.

In de periode 1920-1930 zien wij nu een voortdurende stijging van de omzetten der vereniging, hetgeen weer resulteerde in een uitbreiding van de bedrijfsgebouwen.

Van een lonend landbouwbedrijf was bij het in gebruik nemen van deze uitbreiding al geen sprake meer. Weer zien wij hier toch de vooruitziende blik, om ondanks de zware tijden toch verder te zien, werkend voor een betere toekomst van gezin en kinderen. Hierin ziet men de kracht van het samen ondernemen. Grote waarden werden in het verleden verankerd, vandaag zeilt men op het rustige kompas van een hecht bolwerk. Boeren, en nog meer, jonge boeren, tracht hieruit Uw richting voor Uw bedrijfsvoering te bepalen.

De periode van de moeilijke dertiger jaren eindigt in 1939-1940 met een opgaande lijn, welke wreed werd verbroken door de uitbrekende wereldbrand, welke ons vijf bange jaren bracht. Geschiedenis werd toen zoveel gemaakt dat wij aan deze vijf jaren willen voorbij gaan. Als enig lichtpunt in het bestaan van de vereniging kwam toen de poterbewaarplaats tot stand.

Wij willen even stilstaan bij het overlijden in 1944 van de heer L. Boer, de eerste directeur, die van 1914-1944 gedurende een lange reeks van jaren de vereniging heeft gediend. Het was geen gemakkelijke periode; beginnen is altijd moeilijk. Het naoorlogs tijdperk begon aanvankelijk traag op toeren te komen. De wonden waren zwaar, herstel was moeilijk.

Een gelukkige omstandigheid was het, dat het bedrijf zonder ernstige kleerscheuren de oorlogsjaren overleefde.

Toch werd al vrij spoedig behoefte gevoeld aan meer ruimte en een doelmatiger inrichting van de bedrijven. Door de aankoop van grond werden de mogelijkheden tot meer armslag ruimer.

Een gebeurtenis, die de gemoederen in beweging bracht, was het moeten verplaatsen in het jaar 1949 van de reeds zeer oude veewaag bij het station. In dit zelfde jaar werd een begin gemaakt met plannen tot uitbreiding en vernieuwing. In oktober 1951 werd de eerste nieuwbouw van na de oorlog, de meststoffenloods, in gebruik genomen en vanaf dat moment begon een periode van geleidelijke, doch ingrijpende wijzigingen in het bestaan van de vereniging.

Op 19 mei 1952 werd een begin gemaakt met uitbreiding van de malerij en de bouw van een graansilo. Op 11 november 1952 werd de eerste steen voor deze omvangrijke uitbreiding ingemetseld door de erevoorzitter, de heer W. Wunnekers. In juli 1953 kon het geheel in gebruik worden genomen. De grondige wijzigingen in gebouwen en terreinen werden in de loop van 1954 voltooid. In dat jaar werd de verbruiksafdeling geheel naar de eisen des tijds ingericht en kon tevens een gebouw in de buurtschap de Heurne worden aangekocht voor opslag- en afgiftemaga-

zijn. In de maand mei van het jaar 1955 werden de leden door middel van een coöperatieve instuif in de gelegenheid gesteld hun dagelijks bedrijf van nabij te leren kennen. Deze gelegenheid werd tevens aangegrepen om de uitbreiding van de jaren 1951-1955 officieel in gebruik te nemen.

Gedachtig aan het gezegde "Regeren is vooruit zien" nam het bestuur in 1955 het besluit om het tekort aan opslagruimte voor diverse doeleinden op te lossen door het bouwen van een nieuwe loods. Ook werd besloten de bestaande maal- en menginrichting aan te passen door middel van een zogenaamd gemengd maalinstallatie.

Wij schrijven nu november 1955. 11 november zal het 40 jaar geleden zijn waarop de Coöp. Dorpsvereniging in de huidige vorm haar taak in de boerensamenleving van Ruurlo ging innemen.

Geschiedenis schrijven is geen gemakkelijke taak. Wij zijn ons er terdege van bewust. Het was slechts onze bedoeling in vogelvlucht de historie van onze vereniging voor te leggen aan de huidige generatie.

Persoonsnamen zijn slechts hier en daar genoemd. Wij hebben de bedoeling gehad met deze namen al diegenen te symboliseren, die in het verleden met grote energie en overredingskracht het welzijn van de Ruurlose boerenstand hebben gediend. Moge onze generatie daaruit die kracht putten, die nodig is om het bolwerk van de boerenstand steeds hechter te maken tot heil van het gehele platteland.

Wij spreken dan ook gaarne de hoop uit, dat de werkzaamheden van onze Coöp. Dorpsvereniging voortgang mogen vinden, er toe bijdragende, dat mede ten gevolge van de bemoeiingen van onze vereniging het peil van het platteland steeds hoger wordt opgetrokken."

Getouwtrek om een kerkbank

Wat halen ze zich in hun hoofd, die heren Esselenbroek, Ter Vrugt en Cremer, aanvang 19^e eeuw? Doodgewone Ruurloërs die helemaal voor zichzelf een bank laten plaatsen in de Dorpskerk. In de vergadering van de Marke van Ruurlo wordt er schande van gesproken door de Erfmarkenrichter zelf, de heer van Huize Ruurlo. Het 'revolutionaire' conflict loopt gelukkig met een sisser af.

Arjen van Gijssel

Het is een roerige tijd, zo rond 1800. De revolutie van de patriotten, de invasie van de Fransen, de overwinning op de Oranjegezinden, de nieuwe grondwet, de burgers die met steun van die Fransen de oude privileges van de adel afschaffen. In Ruurlo is de strijd voor zover we weten niet bijzonder heftig, maar zelfs hier is toch sprake van enige schermutseling.

In de kerk nog wel. Berend ter Vrugt, Hendrik Esselenbroek en Evert Kremer, drie respectabele Ruurlose burgers, laten een bank tegen het houtbeschoot van de toren plaatsen. Ter indicatie: pal bij binnenkomst van de kerk onder de huidige orgelgalerij. Maar dat orgel staat er dan nog niet; het volgt pas veertig jaar later (1840).

Situatie in de Dorpskerk voor 1956, toen er nog veel vaste banken stonden.

De burgers eigenen zich een plek toe, voor 'privative gebruik'. Baron W.H.A.C. van

Heeckeren, de Erfmarkerichter, heeft er al snel lucht van gekregen en laat de bank onmiddellijk weghalen. Dat is niet de bedoeling! Als er al eigen plaatsen in een kerk zijn, dan toch de gereserveerde banken voor de kasteelbewoners, aan de overzijde in het koor. Maar burgerplaatsen!

De moedige Ruurloërs laten in de geest van de tijd de bank echter direct terugplaatsen, waarop Van Heeckeren hem wéér weg wil laten slepen. Maar dat stuit op kennelijk fysiek verzet van de drie. En aangezien *'uit dergelijke oppositie dadelijkheden geboren zouden kunnen worden die nergens minder te pas komen dan in een kerk'*, laat Van Heeckeren het daar maar even bij.

Hij uit zijn ongenoegen over dit gedoe in de Markevergadering van 1801. Hij voegt de vergadering toe dat het conflict volgens hem best opgelost kan worden. Hij stelt een commissie in, waarin hij zelf gaat zitten. Namens de Marke mag de commissie met een oplossing komen. De Markegenoten stemmen in.

Terug naar de kerkbanken. In 1804, de eerste Markevergadering na het conflict in 1801, wordt er melding gemaakt van het bereikte compromis. Reeds op 14 augustus 1801 is er een contract getekend tussen de Marke-afgevaardigden Van Heeckeren, Aberson en Haesebroeck met de drie bank-heren: voortaan mogen de mannenbroeders op hun eigen plek zitten in de Dorpskerk. Maar dan moeten ze elk jaarlijks 6 stuivers stipt op iedere eerste januari van het jaar betalen. Het is een afspraak tot tevredenheid van allen.

Boezewind: Bekendmaking

Wat is Boezewind?

Boezewind*) is 'n bewaeging van enthousiaste leu. Iederene in den Achterhook en Liemers dee 't dialect 'n warm harte toodreg, mag zich der bi-j ansluten en zich Boezewinder neumen.

Wat dut Boezewind?

1. Boezewind "boest", jeg an, motiveert, bedech en ondersteunt acties van organisaties en verenigingen dee 't behold van de streektaal stimuleert/anpietst.
2. Boezewind zet zich naor de aoverheid in um de streektaal op de agenda te kriegen en te hollen en steunt de Streektaal-Organisatie in het Nedersaksische Taalgebied (SONT) bi-j eure inzet veur de erkenning van het Nedersaksisch.
3. Boezewind verbundt leu, organisaties, verenigingen en activiteiten op 't gebied van de streektaal deur uutwisseling, boezewindbi-jeenkomsten en informatie via social media (facebook en twitter).

Hoo word i-j Boezewinder?

Like ons /Meug ons op Facebook (www.facebook.com/boezewind) en laot ons wetten da'j de streektaal 'n warm harte toodraegt. Deel oewe streektaalactiviteit met ons of laot zeen wa'j veur 't behold van de streektaal doot.

*)Boezewind: harde, stormachtege wind

Op 11 november leet Boezewind van zich heuren tiedens 'n biejeenkomst van Old Reurle. Een klein stuksken uut 't betoog dat Joop Hekkelman ton heel tref iej hieronder an. 't Ging aover onze eigen verantwoorde-lijkheid um de streektaal laevend te hollen.

Het geliek van Maxima

In een stäörig groter wordende waerld waar-t grenzen neet meer telt bu-w steeds meer op zuuk naor onze eigenheid. Onze identiteit. Wat dat ok waezen mag.

't Kabinet kreeg in 2007 'n bult kritiek aover zich hen, umdat Maxima 'de Nederlandse identiteit' neet had ontdekt sinds eur anwezigheid in ons land. Iej könt oe afvraogen of dat no zo slim is. Want waoraover he-w 't eilijk? Lao-w 't bie de taal hollen.

Veur een neet onbelangriek deel kö-j 't gemeenschappelijke, dat wat de lu bindt, aflaezen an de wieze waarop zee mekare spraekt. Hagenezen, Amsterdammers, Friezen, Limburgers, Brabanders, Utrechtters, Twenten, Grunningers, Achterhoekers, Sallanders, Veluwenaren, zee hebt allemaole eur eigen taalgebruuk. Heure wiej een streektaal spraeken dan doemt der associaties op dee verband holdt met het begrip

identiteit. Waor kump e vandan? Wat bewaegt 'm? Belangstelling en respect veur de ander steet daorbie veurop, heurt daorbie veurop te staon. In zo'n maniere van umme-gaon met de verschillende taalculturen is een streektaal neet meer iets van een paar lu in een bepaolde regio, maor krig 't meer betekenis en past 't in een groter verband.

Maxima hef 't good ezeen. In 't völkleurige palet van talen en culturen dee-w in ons land kent is 'de Nederlandse identiteit' neet af te laezen. Weurumme zol dat ok motten? Op een vage en ongriepbaore definitie van gemeenschappelijke identiteit, waar-t gin mense wat met hef, zitte wiej toch neet te wachten? Belangrieker is um mekare de ruimte te geven de eigen taal te spraeken. 't Gebruuk d'rvan veur de tokomst te borgen en zo doonde in stand te hollen. Onze identiteit kö-w dichte bie huus vinnen. Gebruuk oew moderspraoke. Dan wo-j herkend en erkend in wee o-j bunt. Maxima hef ons met eur uitspraken destieds een steuntje in de rugge egeven. An streektaalspraekers en -schrievers de opdracht um de eigen taal laevend te hollen veur de generaties dee-t nao ons komt.

Joop Hekkelman (Gorssel)

Historische Vereniging Old Reurle: Opgericht 15 februari 1984
Sinds januari 2013 culturele ANBI instelling

- Voorzitter:** Dhr. J.H. Holtslag, Stationsstraat 10c, 7261 AD Ruurlo
T: 0573-453904 E: jh.holtslag@concepts.nl
- Secretaris:** Dhr. L.W. Besselink, Noorderweme 6, 7261 PX Ruurlo
T: 0573-452376 E: leobesselink@concepts.nl
- Penningmeester:** Dhr. A.J. Schepers, Stationsstraat 10, 7261 AD Ruurlo
T: 0573-452409 E: a.schepers@concepts.nl
- Bankrekening:** Rabobank Noord- en Oost-Achterhoek
Rekeningnummer NL48 RABO 0356 7229 96
t.n.v. Historische Vereniging Old Reurle
- Tweede voorzitter:** Dhr. A.J. Kettelerij, Borculoseweg 62, 7261 BL Ruurlo
T: 0573-452204 E: kettelerijruurlo@hetnet.nl
- Bestuursleden:** Mw. J. Schepers-Abbink, Stationsstraat 10, 7261 AD Ruurlo
T: 0573-452409 E: a.schepers@concepts.nl
Mw. I. Hummelink-Klein Brinke, Strikkersteeg 11, 7261 RW Ruurlo
T: 0573-453531 E: b.hummelink@telfort.nl
Dhr. H. Wezinkhof, Kapelweg 4, 7251 KM Vorden.
T: 0575 556427 E: wezink@planet.nl
- Organisatie jaarprogramma:** Mw. J. Schepers-Abbink, Mw. I. Hummelink-Klein Brinke
- Archeologische Werkgroep**
Coördinator: Dhr. H. Meulenveld, Vordenseweg 4, 7244 PS Barchem
T: 0573-491319 E: henk.meulenveld@wxs.nl
- Landbouwwerktuigen**
Coördinator: Dhr. D.H. Klein Brinke, Kooiersdijk 2, 7261 RB Ruurlo
T: 0573-452048 E: lireko@hetnet.nl
- Redactie**
'Onder d'n Kroezeboom': Mw. W.H. Braakhekke, Hengeloseweg 8, 7261 LV Ruurlo
T: 0573-453496 E: braakhekkewh84@gmail.com
Mw. G.M. Dijkman-Spijker, Branderveenweg 4, 7261 RE Ruurlo
T: 0573-491250 E: dijkman.spijker@hetnet.nl
Dhr. A.K. van Gijssel, Haarskamp 55, 7261 ZB Ruurlo
T: 0573-450221 E: a.k.gijssel@zonnet.nl
- Verspreiding Kroezeboom:** Mw. J. Schepers-Abbink
- Internetsite:** www.oldreurle.nl E: info@oldreurle.nl
- Archief:** In de Bibliotheek, Dorpsstraat Ruurlo, opening elke
1° woensdagmiddag van 1 oktober-1 mei 13.30-17.00 uur
en op afspraak. E: oldreurle@gmail.com
- Contributie per seizoen:** € 16,00 persoonlijk lid, € 25,00 voor echtparen.
Bij toezending per post € 10,00 extra voor portokosten.
Kamer van Koophandel te Arnhem, inschrijfnummer 40103401
Het kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom is ingeschreven
onder het nummer ISSN 0929-919X